

La Espero

SVENSKA ESPERANTOTIDNINGEN

Nro 4/1981 ★ 5 kr

Esperantoförbundet

Adress: EsperantoCentro,
Brunnsgatan 21, 111 38 Stockholm ★
Telefon: 08 - 11 74 34 ★

EsperantoCentro är öppet måndag
— torsdag kl. 17 — 19 ★ Postgiro:
20 12-3, Esperantoförbundet ★
Medlemsavgift: direktansluten
medlem 50 kr, ungdomsmedlem
under 26 år 25 kr, familjemedlem
(utan tidning) 15 kr ★
Prenumerationsavgift för *La Espero*
ingår i medlemsavgiften ★
Medlemmar under 30 år får
dessutom ungdomsförbundet SEJUs
blad *ktp*.

La Espero

Organ för Svenska
Esperantoförbundet ★ Adress:
EsperantoCentro, Brunnsgatan 21,
11138 Stockholm ★ Ansvarig
utgivare: Bertil Åkerberg ★
Redaktör: Franko Luin,
Myggdalsvägen 123, 135 42 Tyresö,
telefon hem 08-712 82 91 ★
Prenumeration: 40 kr per år,
postgiro 20 12-3,
Esperantoförbundet ★ Tidningen
utkommer med åtta nummer per år
★ Fotosats och tryck:
EsperantoCentro, Stockholm 1981

Esperantoförlaget

Postadress: Box 7502, 200 42 Malmö
★ Besöksadress: Möllevångsgatan
20 B ★ Öppettider: 1 sept — 15 maj:
onsdagar kl. 10 — 11, torsdagar kl. 17
— 18 ★ Skriftliga beställningar
expedieras hela året, även under
sommaren ★ Telefon: 040-12 20 29
★ Postgiro: 578-5 ★ Expedition:
Wivi Nilsson ★ Styrelsens
ordförande: Anita Lindblom

HODIAŬ

Mankas kelkaj eroj en la granda mozaiko, kiu estas esperanto

Esperanto estas lingvo, praktika komunikilo inter homoj diverslingvaj, sed ĝi estas ankaŭ kompleksa socia kaj kultura fenomeno. Diri ke ĝi estas simpla, facile lernebla kaj simile, estas nur parto de la vero. Plena bildo pri ĝia valoro postulus multajn vortojn.

Oni povus ankaŭ diri, ke esperanto estas mozaiko de plej diversaj eblecoj kaj realaĵoj. Sed ĝi estas ankaŭ mozaiko, al kiu multaj mozaikeroj mankas. La subita ekkresko de la esperantomovado en Irano montris al unu manko, tiu pri scienca kaj teknika literaturo, kiu ebligu al la loĝantoj de la Tria mondo sendependiĝi de la grandlingvaj kulturoj; kaj edukado scienca kaj teknika pere de esperanto povas, laŭ ili, esti la ĝusta vojo sendependiĝi kaj venkigi esperanton.

Pasis jam kelkaj jaroj de post ilia "alarmokrio", sed fakte nenio okazis. El Usono venis informo lastatempe, ke estas iniciatita tradukado de baza lernolibro pri kemio. Tio estas tre bonvena iniciato, sed, kiel konate, unu hirundo ne alportas printempon. En iu internacia forumo estis pridiskutita lanĉo de internacia serio da sciencoteknikaj libroj laŭ la modelo de la serio *Oriente-Okcidente*, kiu prezentas beletron internacian. Sed oni restis ĉe la diskutoj.

Pri ĉi tiuj demandoj *La Espero* jam skribis plurfoje kaj ni komencis niamaniere atentigi pri la demando, interalie per la Temo-paĝoj. La fakto tamen restas, ke la tempo pasas kaj nenio okazas.

Alia mankanta mozaikero temas pri literaturo porinfana kaj junulara. Ankaŭ pri tiu manko oni multe diskutis, sed malmulton faris. Kaj tamen ĉi tiu kampo ne prezentas la samajn malfacilaĵojn kiel la antaŭa: la merkato estas pli granda, la traduklaboro (se temas pri tradukado) relative facila kaj ne tre temporaba. Sed mankas evidente konkreta intereso plenumi la taskon.

Tria mozaikero, kiu ankoraŭ ne trovis lokon sur nia mozaiko, temas pri muziko. Ekzistas ja, same kiel en la antaŭaj kazoj, etaj provoj faritaj, sed escepte de unuopaĵoj ni ne povas montri al ia kontribuo esperanta al la monda muzikkulturo. Kaj tamen tiu kulturo ludas hodiaŭ nekredible gravan rolon, ne malplej inter la gejunuloj. Ne temas nur pri la muziko, sed ankaŭ pri la vortoj, kiuj akompanas tiun muzikon. Dum oni konscias pri la bezono kaj manko de programoj en la antaŭaj du kazoj, oni apenaŭ mencias ĉi tiun kazon. Ekzistas, laŭ mia scio, nur unu tute malgranda entrepreno, kiun oni povus nomi muzikeldonejo — kaj la laboro kiun ĝi faras estas laŭdinda, — sed tio estas tute nesufiĉa. La situacio sur la muzika kampo iel similas al la situacio de esperanto en 1888, kiam la solaj publikaĵoj haveblaj estis tiuj, kiujn Zamenhof mem eldonis: maldikaj kajeretoj malbone presitaj sur malbonkvalita papero. Kiuj komencos diskuti pri solvo de ĉi tiu demando — kaj kiam?

Franko Luin

INNEHÅLL/ENHAVO

- 59/Dubbelt jubileum på Malmökongressen.
- 60/Engelska:esperanto ämne för föredrag
- 61/Tolkning dålig lösning hävdar f.d. tolk
- 62/Esperantohistoria under 75 år i Sverige
- 62/Snabba beslut på SEFs årsmöte i Malmö
- 63/Esperantonytt på väg att försvinna?
- 65/TEMO: Tekniko
- 65/Nova gazeta tekniko kaŭzas konfliktojn
- 66/La multaj ŝtupoj ĝis nova vortaro
- 67/La teksto sur ekrano nun nure elektronika
- 68/Mallongaj novaĵoj el mondo teknika
- 69/Marjorie Boulton: Ne nur leteroj de plum-amikoj (4)
- 71/Libroj por infanoj: sed kia ilia lingvo?
- 72/Memorbildoj pri semajnfino en As Vig
- 72/Marŝas por paco kun esperantoflago
- 73/Tabulo
- 74/JES&NE
- 75/Persone
- 76/Esperantonytt

Dubbelt jubileum på Malmökongressen

Som en återklang av gammal tradition här svenska esperantister firat ett dubbelt jubileum i Malmö under pingsten.

Det var dels Svenska Esperantoförbundet och dels Klubo Esperantista de Malmö som slagit ihop firandet av sin 75-åriga tillvaro till en gemensam manifestation med 200 deltagare. Förutom medlemmar var där också en hel del gäster från Schweiz, Danmark, Norge, Tjeckoslovakien och Polen, samt inte mindre än 17 mer eller mindre nyvordna esperantister från Västberlin, de flesta av dem damer.

Lokaler erbjöds i den förnämliga Sjömansgården i Malmö: konferenssal, matsal samt ett litet vackert kapell för gudstjänstfirande.

Det hela hade börjat redan på fredagen, då den kristna svenska sektionen av KELI (Kristana Esperantista Ligo Internacia) höll sitt eget årssammanträde. På pingstafton och pingstdagen avverkades sedan årsmöten med Esperantoförbundet, Esperantoinstitutet, Lärarnas esperantoförbund och med Svenska Esperantoförbundet i dess helhet. Vid det sistnämnda fungerade Curt

Alf från Norrköping som rutinerad ordförande. Förhandlingarna föranledde inga mera sensationella debatter, ej heller valen, som i stort sett medförde återval i SEF-styrelsen och bl a innebar att Roland Lindblom från Nynäshamn behöll ordförandeklubban.

Vid jubileumshögtiden på pingstafton korades en hedersmedlem i SEF, nämligen talman Ingemund Bengtsson, som så förtjänstfullt och aktivt medverkade i fjolårets stora internationella esperantokongress i Stockholm. Han underrättades sedan telegrafiskt om sin utnämning.

Ett stort antal jubileumspresenter överlämnades till de båda organisationerna, varibland märktes en hedersplakett till Malmö Esperantoförening från Malmö kommun, överräckt av kommunfullmäktiges ordföranden Arne Lundberg, som samtidigt meddelade, att en ny gata i Malmö döpts till "Esperantogatan". Denna inspekterades f. ö. sedan på annandagen vid en morgontidig rundtur i staden.

I ett timslångt föredrag analyserade docenten vid Göteborgs universitet Ebbe Vilborg det engelska språkets många olä-

genheter — somliga helt uppenbara, andra mer dolda — i dess mer eller mindre provisoriska roll som praktiserat internationellt kommunikationsmedel av idag. (Se särskild artikel om Ebbe Vilborgs föredrag).

Ett annat mycket uppskattat föredrag hölls av dr Claude Piron, lektor vid universitetet i Genève. I själva verket höll han faktiskt två föreläsningar på pingstdagen kring ämnet "Problem med internationell språklig kommunikation" (se särskild artikel). Claude Piron har under 5 år tjänstgjort som fransk simultantolk från engelska, spanska, italienska och ryska vid Världshälsoorganisationen (WHO) och därefter i 10 år med samma arbetsuppgift inom huvudorganisationen Förenta Nationerna. Han besitter därför en mycket djup insikt om de enorma svårigheter, som språkproblemen sätter likt käppar i hjulen för det internationella samarbetet på dessa toppnivåer.

Inom jubileumsprogrammets ram fanns givetvis utrymme för underhållning och förlustelse. Sune Ahlm från Vänersborg bidrog med en serie elegant utförda "magiska experiment" på ett nära nog professionellt sätt, den nyssnämnde Claude Piron visade sig kunna inte bara föreläsa på ett medryckande sätt — han uppträdde på kvällarna som en utomordentlig vissångare med gitarren på magen. En ung musikakademielev (som meddelaren tyvärr missat namnet på) underhöll på piano till kongressdeltagarnas stora förnöjelse, och vidare framfördes ett par roande sketcher på esperanto av lokala amatöraktörer. Ett "mimiskt" framförande av sånger ur operetten "Csardasfurstinnan" lurade i förstone åtskilliga festdeltagare att spärra upp ögon och öron, innan de hann fatta, att de sångliga välljuden kom från en bandspelare. Men mimiken var också helt perfekt inövad.

Annandagens program upptog endast halva dagen före deltagarnas avresa till sina skilda hemorter, men inleddes med en stämningsfull andakt i Sjömansgårdens kapell, ledd av kyrkoherde Gunnar Edberg, som ofta framträder som esperantopredikant.

Karl Gustafsson

Engelska : esperanto — ämne för föredrag

Ebbe Vilborgs föredrag vid jubileumskongressen i Malmö bar titeln *La angla aŭ esperanto* (*Engelska eller esperanto*). Det timplånga föredraget gav många belysande exempel på engelska uttryck som lätt kan leda till missförstånd.

Under olika epoker har politiskt och kulturellt starka nationalspråk intagit en ledande roll i dett internationella umgänget, framhöll dr. Vilborg. Engelskans tid som obestridd ledande språk har ännu så länge varit betydligt kortare än de tidigare dominerande språkens, latinet och franska, men engelskans uppsving

nackdel: dess omöjliga stavning, dess säregna uttal, dess brist på klara regler. Esperantisterna måste våga jämföra esperanto med engelskan. Det finns en rad punkter där esperanto är överlägset: en ljudenlig stavning, ett klart uttal, en regelbunden grammatik.

Ebbe Vilborg fortsatte med att visa att några av de drag man mest prisar hos engelskan är av tvivelaktigt värde vid internationell kommunikation: engelskan är världens rikaste språk, men detta är snarast en nackdel för alla icke-engelsmän som är tvungna att lära sig det. Engel-

Gamla och nya bekanta möts:
Bertil Nilsson, Bertil Andreasson, Olle Olsson och Lisbet Andreasson

har sammanfallit med en explosionsartad utveckling av kommunikationer och massmedier, så att den kommit att spela rollen av ett världsspråk. Det är viktigt att komma ihåg att engelskan har nått denna ställning inte p g a sina egna inneboende egenskaper eller några internationella överenskommelser, utan p g a först Englands och sedan USAs politiska hegemoni.

Att engelskan äger vissa egenskaper som gör den lätthanterlig som internationellt meddelsmedel är något att vara tacksam för. Emellertid är det lätt att peka på drag som talar till engelskans

skan är kort och koncis — så kort att den ibland blir svår att uppfatta och förstå. Engelskan har färre ändelser och böjningar än esperanto, men detta medför ibland oklarheter i satsbyggnad och ordfogning; samma ord kan t ex spela rollen av substantiv, adjektiv och verb (a bicycle, bicycle trip, to bicycle).

"I fråga om lätthet att bruka språket och uppfatta vad som sägs eller skrivs skulle världen göra ett gott byte, om engelskan ersattes med esperanto vid alla internationella relationer", avslutade docent Vilborg.

Tolkning dålig lösning hävdar en f.d. tolk

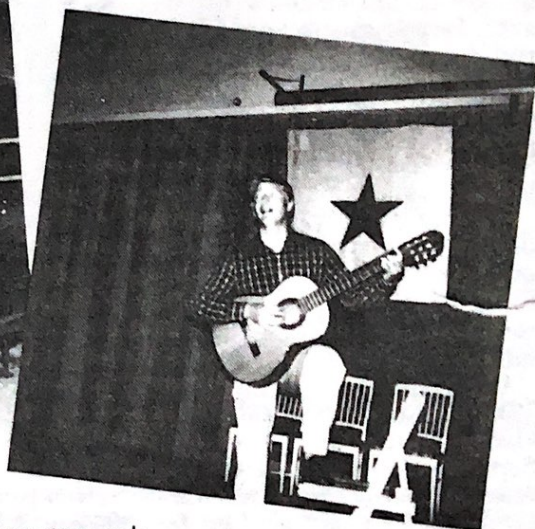
Vid jubileumskongressen i Malmö höll lektor Claude Piron, tidigare tolk vid FN och Världshälsoorganisationen, numera lektor vid universitetet i Genève, en föreläsning över ämnet **Problemoj en internacia lingva komunikado** (*Problem rörande internationell språklig kommunikation*).

"Det är en egendomlig upplevelse", understök lektor Piron, som har arbetat vid internationella konferenser i de fem världsdelen, "att samtidigt vara esperantist och att arbeta vid mellanstatliga sammanträffanden. Man har det intrycket, att

engelsman gör det, men ingen svensk osv.) Kommunikationen är mycket kostnadskrävande. Den kan ej ske i korridorerna, under kaffepausen, under utfärden, vid mottagningar. Den fungerar inte. En av FN-organisationerna har t o m klagat över att det vid vetenskapliga sammanträden kan inträffa, att 50% av informationen inte når fram. För detta icke adekvata resultat ägnar majoriteten av människor tio gånger mera tid: en japan eller korean behöver studera engelska under tio år för att komma till en uttrycksnivå som de, på esperanto, kan uppnå

damöterna i denna debatt rörande strålning från atomkärnan; och den gång, då säkerhetsrådet behandlade frågan angående ett USA-fartygs närmande till den nordkoreanska kusten och översättaren feltolkade "tolv mil" med "tjugo mil", vilket placerade skeppet i Nordkoreas havszon. Han understök även den omständigheten, att många personer inte är benägna delta i en diskussion, trots att de har något viktigt att säga, eftersom de inte känner sig tillräckligt hemma i det språk som används.

"Kommunikation människor emellan är en ytterst känslig sak redan i det egna språket", nämnde han vidare, "något som man ser, när man studerar kommunikation mellan två parter, mellan unga och äldre människor, mellan arbetare och tjänstemän osv. Om man för kommunikation använder ett flerspråkigt system, där vissa har rätt använda ett

Två gånger Piron: föreläsaren, på väg någonstans, och underhållaren, inte rädd att ta fram sin gitarr

man övergår från ett själsligt sunt samhälle till masochism. I esperantovärlden har människor ägnat några månader åt att studera ett språk, helt anpassat för de praktiska och psykologiska kraven på en kommunikation mellan olika kulturer, och dessa människor odlar sina förbindelser genom detta språk utan kostnad, livligt, med god nyansering, på vilken plats eller vid vilken tid som helst, utan att diskriminera."

"I FN-kretsar är det annorlunda", fortsatte han. "Där härskar diskriminering (en ryss talar sitt eget språk, men ej en polack. En

efter ett år. Är det inte masochism att välja ett tidskrävande, dyrbart, oangenämt sätt att kommunicera, medan man kostnadsfritt kan använda ett annat sätt fullständigt problemfritt?"

Lektor Piron drog fram många exempel på kommunikationsproblem i det nutida internationella livet. Han citerade ett exempel med en japansk delegat, när ingen visste om han säger "first" eller "third"; diskussionen i en FN-kommitté, när tolken inte hörde prefixet "micro-" i ordet "microradion", något som ändrade hela måttskalan för en del av kommittéle-

uttryckssätt som de behärskar perfekt, andra däremot inte, så blir problemet många gånger allvarligare. Den stora fördelen med esperanto är, att det inte bara är ett språk utan representerar även en tradition av mänskliga kontakter, ett medel slipat under ett århundrade av kulturella och sociala kommunikationer. Så småningom har det blivit ett gemensamt språk, som aldrig sätter åt sidan de egna etniska språken hos människorna, utan möjliggör för var och en att uttrycka sig på samma nivå och att samtidigt fullständigt bevara den egna kulturella identiteten".

Esperantohistoria under 75 år i Sverige

Kongressdeltagarna fick ta del av lite esperantohistoria under jubileumsfestligheterna.

Roland Lindblom, SEFs ordförande, åtog sig att tala om SEF 75 år. Han valde att begränsa sig till några av de viktigare händelserna i SEFs historia och några av de viktigare namnen. 1906 bildades SEF, nitton år efter den första läroboken i esperanto för svenskar. Då hade Sverige sju esperantoföreningar. Valdemar Langlet blev vald till första ordförande — senare blev han känd för sitt samarbete med Raoul Wallenberg i Ungern.

1911 började Carl Lindhagen, Stockholms borgmästare och riksdagsman, motionera i riksdagen om användningen av esperanto. Fyra år senare kom "farbor" Sven Jerring med i bilden. Han var med och spelade teater på esperanto när SEF hade årskongress i Norrköping. Hans intresse för esperanto varade livet ut.

1918 blev Paul Nylén ordförande i förbundet. Han hade lärt sig esperanto 1892, var med på den första internationella kongressen 1905 och tillhörde "språkeliiten".

Under åren före och strax efter 1930 var det stor aktivitet på klubbarna runt om i landet. Ett flertal utländska esperantister reste runt och ledde kurser. ABFs kursstatistik visar att antalet esperantokurser 1928 var uppe i 266, medan det fanns 156 kurser i engelska och 43 i tyska.

Roland Lindblom uppehöll sig vidare vid tre stora internationella kongresser som SEF stod gäst för: 1934 i Stockholm med ca 2000 deltagare; 1948 i Malmö, med nära 1800 deltagare; och 1980 i Stockholm med lika många.

KLUBO ESPERANTISTA DE MALMÖ — 75 ÅR

Fru Ester Andrén, tidigare ordförande och mångårig sekreterare i Malmöföreningen, skisserade med några ord denna förenings utveckling under 75 år.

En artikel i en av Malmötidningarna den 30 mars 1906 meddelade, att några personer hade tagit initiativ till bildande av en esperantoförening i Malmö. 30 personer hade anmält sitt intresse och man valde en provisorisk styrelse som skulle utarbeta stadgar och kalla intresserade till sammanträde.

Redan den 12 april bildades den första definitiva styrelsen bestående av bl a K. Billquist, sedermera direktör för idrottsplatsen i Malmö, och H.S. Hermod, skaparen av det kända korrespondensinstitutet.

Snabba beslut på SEFs årsmöte i Malmö

Esperantoförbundets årsmöte var en väl regisserad tillställning, utan några mera sensationella beslut. Verksamhetsberättelsen föranledde inga större diskussioner. Årsmötesordföranden Curt Alf från Norrköping kunde klubbapunkterna snabbt efter varandra. SEJU-ordföranden Jan-Olof Svensson hade vissa invändningar mot delar av skrivelsen som berörde SEJU. Hans förslag till ändring godtogs också.

Inte heller valen medförde några större förändringar. Den enda som lämnade styrelsen i år var Ulla Luin, som blev invald som suppleant 1968 och blev ordinarie två år efter. Under många år har hon fungerat som sekreterare. I hennes ställe blev Niklas Gustavsson från Uppsala invald. Niklas är 17 år, läser på gymnasiet och är sekreterare i Uppsalaklubben.

Lite större liv blev det när motionerna skulle behandlas. De flesta föranledde inga större diskussioner: sålunda gick årsmötet med på att styrelsen ska hitta en lösning som ger klubbarna möjlighet att "prenumerera"

1914 ordnade föreningen Baltiska esperantodagar i samband med Baltiska utställningen i Malmö. Första världskriget hindrade arbetet i hög grad, men efter kriget kom ny energi.

1934 anordnade Malmöföreningen en förkongress till den internationella kongressen i Stockholm, med 300 deltagare.

Kulmen nåddes 1948, då den 33:e Internationella Esperantokongressen ägde rum i Malmö, med föreningen som arrangör.

Föreningen har under en 17-årsperiod och senare ytterligare en period på 7 år letts av Jan Strönnö som ordförande; under denna tid har SEF haft denne som ordförande i trettio år.

Med anledning av jubiléet fick Malmö under pingsthelgen Sveriges första Esperantogata. Det har länge funnits en Esperantoplatz i Göteborg. Men det är en plats, påpekar man i Malmö.

på informationsmaterial; att man undersöker utgivningen av ett fickalmanacksblad; att man tar kontakt med turistinstanser och att man lämnar ett bidrag till närradion i Kramfors.

Styrelsens förslag att åldersgränsen för fullbetalande medlem sänks till 18 år gav anledning till en lång debatt och tvingade styrelsen att ta tillbaka förslaget. Den fick i uppdrag att komma med ett nytt förslag i samråd med SEJU. Även i fråga om Günther Schaedels motion om publicering av SEFs räkenskaper i *La Espero* gick årsmötet med på motionärens linje. Det är därför som de återfinns någonstans i denna tidning.

Stadgarna kommer att revideras någon gång — där fick både styrelsen och Günther Schaedel på sätt och vis bifall.

**SEFs RÄKENSKAPER
PUBLICERAS PÅ SIDAN 74 I
DETTA NUMMER AV "LA
ESPERO".**

Esperantonytt på väg att försvinna?

Esperantonytt försvinner, när den står i *La Espero*. Mottagaren lägger tidningen åt sidan och hittar inte sidan "Esperantonytt". Så sa Tage Olsson som första replik i debatten på jubileumskongressen i Malmö, en debatt om olika organisationsfrågor, där bl a just *Esperantonytt* togs upp. Med dessa ord sammanfattade han också den enda åsikt som alla var överens om.

FRÅN GRUNDEN

Inför kursstarten behövs ett gediget aktuellt informationsmaterial, sa Sten Svenonius. Han är ordförande i Malmö Esperantoförening, en av de största i landet. Han önskade sig två nummer per år, där man från grunden talar om vad esperanto är och går ut på. Innehållet bör dels vara mer omfattande än en broschyr och dels förutsätta att läsaren inte har några förkunskaper om vad esperanto är. Utformningen bör likna kvällstidningsformat eller de specialnummer av *Esperantonytt* som hittills getts ut två gånger.

RIKSDAGSMÄN

Riksdagsmän bör få specialinformation om esperanto i riksdagar och parlament i olika länder, sa Bertil Nilsson. Temanummer på svenska några gånger per år med information till riksdagsmän om andra riksdagsmän, till skolor om esperanto i skolan osv, kan vara ett sätt att lösa det behovet, sa Anita Lindblom. Bertil Nilsson sa också att sådan riktad information måste utformas speciellt, men man kan ändå inte förutsätta att den fungerar på alla nivåer. En jämförelse med skolan: material som fungerar på mellanstadiet kanske inte alls passar på högstadiet.

HAR FUNNITS I 20 ÅR

Esperantonytt startades för omkring 20 år sedan och har haft Sven Alexandersson och Sten Öfors till redaktörer. Syftet var att ge löpande information till politiker, lokala kontakter m fl,

som inte är medlemmar i Esperantoförbundet, men som styrelsen eller klubbarna vill påminna om esperantos existens. Den utkommer fyra gånger per år och klubbarna kan mot en låg avgift prenumerera på den för sina kontaktadresser.

Underskottet på den lilla tidsskriften har ökat, allt eftersom portot och tryckkostnaderna har ökat. Under den senaste vintern beslöt därför styrelsen i Esperantoförbundet att ändra utgivning. Nu ingår den som en sida i *La Espero*, och hela *La Espero* ska

Bertil Åkerberg, som sedan något år sköter adresseringen, kan också visa att *Esperantonytt* finns på många bibliotek. Eftersom en av målgrupperna redan från början var politiker, har samtliga riksdagsmän fått *Esperantonytt*.

LOKALA KONTAKTER

Klubbarna kan behöva påminna om sin existens till lokala nyckelpersoner, men många klubbar har inte möjlighet att ge ut egna lokala medlemsblad. Kommunala fritidskontor, studieförbunden, FN-föreningar och andra lokala föreningar, lokalradion, tidningarnas lokalredaktioner, kommunfullmäktiges ordförande, köpmannaföreningens ordförande är exempel på klubbarnas kontaktnät. Några enskilda medlemmar skickar till sina kompisar bland generaldirektö-

Alla nu levande ordföranden i Malmö Esperantoförening passade på att ta en minnesbild: Per Törnegrén, Hjalmar Andersson, Karin Strandberg, Sten Svenonius, Ester Andrén och Jan Strönne

skickas några gånger per år med ett följebrev till bl a riksdagsmän. Under 1981 kommer den dessutom att produceras som särtryck och skickas ut på samma sätt som förut.

VÄNTRUM

Väntrum hos läkare, sjukhus, arbetsförmedling och liknande är för närvarande en av de målgrupper som är populärast för klubbarnas prenumerationer. Liknande adresser är lunchrum i lokala storföretag, lärarum och elevrum i skolor, fritidsgårdar och studielokaler.

rer, professorer mm.

Det är risk för en negativ reaktion om de här grupperna får en tidning med text mest på esperanto, sa Karl Gustafsson under mötet i Malmö. Men han nämnde också att det kan vara risk att en mottagare av *Esperantonytt* tror att det lilla bladet är den enda medlemstidningen för esperantisterna.

SVAG EKONOMI — MYCKET JOBB

Esperantonytt har de senaste åren kostat förbundet omkring 7 000 kr varje år. Då har prenu-

merationsavgifterna räknats av från kostnaderna. Skulle avgifterna höjas så mycket att det täcker kostnaderna, så kan vi realistiskt räkna med att klubbarna inte längre skulle ha råd att prenumerera på bladet åt sina lokala kontakter och offentliga lokaler.

Det finns en ljuspunkt. Förbundets nya tryckpress innebär att vi kan trycka våra egna informationsmaterial mycket billigare. Förutsättningen är förstås att ännu mer jobb görs på

frivillig väg. Prenumerationsavgiften täcker portot och kan lätt höjas så mycket att det även täcker papper och färg.

Diskussionen skulle därmed kunna starta från en bättre utgångspunkt. Vi kan ha råd till *Esperantonytt*, om vi vill. Men är *Esperantonytt* det organ vi behöver, riktar den sig till rätt målgrupp, sänds den till rätt målgrupp, behövs något annat till någon annan målgrupp?

Ett inlägg i den diskussionen finns här intill.

Ulla Luin

Josef Vitek från Tjeckoslovakien och Niklas Gustavsson, ny i styrelsen

EN KOMMENTAR

Önskingarna haglar, så fort man börjar prata om information. Är de rimliga, går de att utföra? Här är ett försök att dra slutsatser ur diskussionen om *Esperantonytts* framtid.

Klubbarna har ett lokalt kontaktnät av de mest skiftande slag. Kontakterna består av lokala myndighetspersoner och opinionsbildare, som kan påverka klubbens möjligheter att arbeta i kommunen, som kan påverka lokalpressens inställning till esperanto, osv.

Esperantonytt är ett bra hjälpmedel i dessa lokala kontakter av flera skäl. Det kommer regelbundet, det är på svenska, och ordet "esperanto" syns tydligt. Men det är bara ett hjälpmedel och måste kompletteras med två viktiga förutsättningar: person-

lig kontakt och lokal anknytning.

I samband med att klubben börjar skicka *Esperantonytt*, måste någon från klubben ta kontakt med mottagaren och förklara vad det är, och fråga om mottagaren är villig att ta emot det. I annat fall finns det risk för missförstånd om att *Esperantonytt* är allt vad medlemsblad som förbundet kan prestera, eller till och med risk för att mottagaren tycker att klubben förföljer honom eller henne.

Personlig kontakt och klubbens egna lokala material är mer värdefullt för den lokala mottagaren än det centralt producerade *Esperantonytt*. Har denne en personlig kontakt med någon esperantist, så är bladet intressant, annars uppfattas det som reklam och går rakt i pappers-

korgen.

Esperantonytt figurerar också i klubbarnas löpande information till en obestämd allmänhet i lunchrum, elevrum, väntrum. Det lilla bladet försvinner lätt bland veckotidningarna, och kan se lite futtigt ut. En större tidning borde passa bättre och ligga kvar längre.

Läsarna är alltför diffusa för att det ska vara någon idé att producera material speciellt för väntrum. Men om det ändå fanns annat material på svenska, exempelvis ett specialnummer med nyhetskaraktär, med större format och ordet "esperanto" väl synligt, då skulle det löna sig att i stället skicka specialnumret till de här väntrummen, även om specialnumret bara kom en gång om året.

Önskemålet om ett specialnummer av en tidskrift återkommer ständigt. Den ska innehålla aktuell information som inte en broschyr kan ha, och ska kunna fånga intresset med nyhetsartiklar. Ett sådant specialnummer kommer inte till av en slump, utan måste planeras både till innehåll, format, utgivningstid, upplaga och distribution. Har vi tid och pengar till det?

Riksdagsmän får enorma mängder post. Ett exemplar av *La Espero* tillsammans med ett kort följebrev har antagligen större möjlighet att bli uppmärksammat än det lilla bladet *Esperantonytt*. Förutsättningen är att följebrevet riktar sig direkt till riksdagsmän och pekar på någon notis i tidningen som kan intressera dem i deras funktion som riksdagsmän.

Styrelsen har redan fattat beslut om ändringen och den är värd att pröva. En risk är att utskicket efter några år trillar bort, eftersom det inte är lika automatiskt som *Esperantonytt*.

Skolfolk och språkmän är två grupper som vi skulle behöva hålla ständigt informerade om esperanto. Några nästan slumpvis utvalda finns i registret för *Esperantonytt*. Men de kanske borde bearbetas lite mer systematiskt, med information om just deras områden. Är det ett ämne för en arbetsgrupp: hur gör man ett rimligt adressregister, hur organiserar man kontakter med dem, vad har vi egentligen att säga dem?

Ulla Luin

Nova gazeta tekniko kaŭzas konfliktojn

La ŝanĝoj en prestekniko estis malmultaj kaj malrapidaj dum la jarcentoj post Gutenberg. Esence oni faris la samon ĝis antaŭ nelonge, nur ke oni igis en pli aŭ malpli granda grado la maŝinojn fari la laboron. La presotan tekston oni kompostis en varma metalo (ĉefe plumbo), la metalliniojn oni inkigis per presfarbo kaj per premo transmetis la farbon sur paperon. Tion faris Gutenberg kaj tion oni en multaj kazoj ankoraŭ faras, eĉ se per maŝinoj.

La pli kaj pli vasta uzado de ofseta prestekniko igis la kompostadon permetalan temporaba kromvojo; la evoluo de la komputora tekniko allogis al ĝia aplikado al la prestekniko. La premo venis de du flankoj: de la posedantoj de presejoj kaj eldonejoj, kaj de maŝinfabrikistoj. En kelkaj jardekoj la tuta bildo de la presmerkato profunde ŝanĝiĝis.

La gazetoj, aparte la ĉiutagaj ĵurnaloj, kun siaj specialaj postuloj pri rapideco kaj grandkvanta produktado de teksto kaj presita papero, avantgardis. La posedantoj de gazetoj vidis en la nova tekniko ne nur pli *rapidan* metodon, sed unuavice pli *ekonomian* metodon produkti sian gazeton. La kompostistoj kaj presistoj kompreneble vidis en tio danĝeron: ili timis perdi sian laboron, ĉar pli rapida tekniko signifas, ke malpli da laboristoj povas fari pli da laboro.

Nu, tio ne estas novaĵo: ĉiam nova tekniko signifis la samon. Sed speciale unu grupo sentas sin minacata: la kompostistoj. Ni pli detale pristudu ilian kazon.

KIU PREMU LA KLAVOJN?

En produktado de gazeto pluraj grupoj estas envolvitaj: la ĵurnalistoj, kiuj verkas la artikolojn, la redaktoroj, kiuj elektas kaj redaktas ilin, la kompostistoj, kiuj, depende de tekniko, zorgas ke la manuskriptoj iĝu presebla teksto, kaj fine la presistoj. Ekzistas tre klaraj limoj pri tio, kio estas

tasko de ĵurnalistoj, kompostistoj kaj presistoj. La konfliktoj, kiuj okazas temas ofte ĝuste pri tiuj limoj.

La ordinara labormetodo estas, ke ĵurnalistoj sur sia tajpilo verkas artikolon, kiun li donas al iu el la redaktoroj. Tiu legas ĝin, eventuale reverkas aŭ redisponegas, aldonas informojn por la kompostistoj pri stilo, litergrando, eventualaj titoloj ks. Se la artikolo tuj publikiĝu, ĝi rapide iros al la kompostejo; se ĝi ne estas urĝa, sed aperos nur post kelkaj tagoj, ĝi kompostiĝos kiam la laborpremo estas pli malgranda.

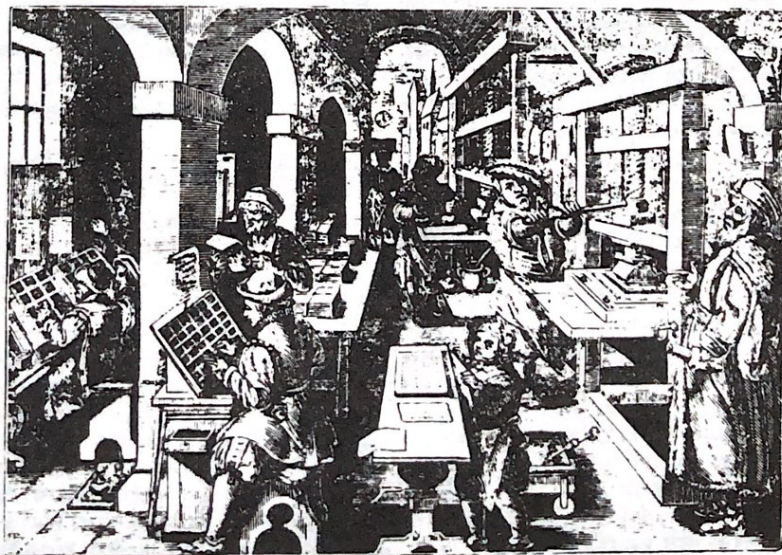
La tiel pretigita manuskripto atingas kompostiston, kiu faras sian laboron. La artikolo presiĝas. Sed eble okazis io dum tiu tempo, kio igas la informojn de la artikolo neaktualaj. La ĵurnalistoj aldonis ion aŭ forprenis alion dumtempe, pro kio la kompostistoj devas rekomposti partojn de la artikolo.

La ĵurnalistoj verkas sian artikolon sur tajpilo kun klavoj. La kompostistoj faras sian laboron ankaŭ per premo sur klavoj. Laŭ la gazetposedanto ili faras pli malpli la saman laboron. La evoluo de komputora tekniko kaj terminaloj pli kaj pli similaj al ordinara tajpiloj; simila evoluo sur la kompostkampoj; aplikoj

tute similaj en multaj oficejoj kaj distribuejaj funkcioj; ĉio ĉi kondukis al ideoj pri integrado de ĉiuj laborfunkcioj, kiuj disponu komunan grandegan komputoron, kiu magazenigu, i a, ĉiujn tekstojn por la venonta numero de la gazeto.

La ĵurnalistoj ne plu verku sian artikolon sur ordinara tajpilo sed en la memoron de la komputoro. Por tio li uzu televidan ekranon. Se li bezonas aldoni aŭ forpreni ion en la artikolo, eble plurajn horojn pli poste, li simple "elvokas" la tekston el la memoro kaj faras la necesajn ŝanĝojn. La redaktoro ankaŭ havas ekranon. Li povas kiam ajn legi sur sia ekrano kiun ajn artikolon kaj prilabori ĝin. Gazetpresejo kun vere moderna maŝinaro povas eĉ sur ekrano plani tutajn paĝojn kaj ricevi ilin tute prete kompostitaj en kolumnoj, kun la titoloj en ĝusta grandeco jam en taŭga pozicio. Nur la loko por bildoj restas blanka, ĉar la tekniko komputore pozicii bildojn ankoraŭ ne estas ekonomie solvita. Kio do restas la tasko de la

kompostistoj?

Ĉuste pri tio temas la konfliktoj. Se la ĵurnalistoj kaj redaktoroj rajtu fari ĉiujn taskojn, kion faru la kompostistoj? Temas pri homoj kun granda sperto, longa eduko kaj bona organizo. Ili scias, ke ili devas postuli solvon de ĉi tiuj problemoj dum ili ankoraŭ havas la kapablon fari tion. Kiam la nova tekniko jam estos uzata, ili ne plu havos tiun forton.

Ne en ĉiuj gazetoj enkonduko de nova tekniko kondukas al konfliktoj. La solvoj estas malsimilaj en diversaj entreprenoj. Kutima senkonflikta solvo estas, ke la kompostistoj havas la taskon labori per la tekstoj: skribi ilin en la memoron, kodigi ilin por kompostado kaj prilabori ilin. La ĵurnalistoj do liveras manuskriptojn al la kompostistoj. Sed en la kontrakto pri labordivido ofte estas enskribite, ke la ĵurnalistoj kaj redaktoroj rajtas utiligi la novan teknikon dum la lastaj tri horoj antaŭ la finpretigo de la gazeto, tiel ke vere urĝaj novaĵartikoloj ne bezonas esti tajpitaj du fojojn.

Ĉe aliaj gazetentreprenoj oni elektis perfortan solvon. La sindikatoj striakas kontraŭ enkonduko de nova tekniko, la posedantoj post iom da tempo maldungas ĉiujn kaj redungas nur tiujn, kiuj akceptas labori sub la ŝanĝitaj kondiĉoj. Tio okazas en Britio kaj okazis en Usono. En Usono eĉ okazis, ke oni simple fermis la presejon kaj presigis sian gazeton alie, ofte en presejo, kiun oni kaŝpretigis (ŝajnigante, ke temas pri alientreprena presejo). Ĉar gazetpresejo postulas grandegajn investojn, devas ekzisti tre fortaj motivoj por tiaspeca agado; la ŝparoj pri kiuj oni kalkulas devas esti grandegaj.

La multaj ŝtupoj ĝis nova vortaro

Preparado de vortaro estas okupo komplika kaj temporaba. Tio validas por ĉiuj ŝtupoj de la laboro: kompilado, redaktado, kompostado. Ni rigardu en ĉi tiu artikolo nur unu el la teknikaj ŝtupoj en la preparado de la sved-esperanta vortaro, kiun ĉiuj svedaj esperantistoj atendas senpacience.

La kompostado komenciĝas je manuskripto, kiun la kompilanto

faru el la kodoj. La kodigilo produktas trubendon, t e paperan bendon kun aro da kodtruoj. Unu vico da kodoj signifas, proksimume, unu literon. Krom tio oni uzas kodojn por indiki la kolonlarĝon, litergrandon, specon de litertipo, distancon inter la linioj ktp.

La kompostaĵo sur la trubendo estas "kruda", t e ĝi enhavas erarojn. Eblas kompostigi ĝin kia

638

isto; -moder utero; -nura nutri, vivteni
livro libro; -kilda vestita per libro
liv/regimento gardia regimento; -rum sonrimeno, talisano;
-rustumare reĝa arsenalo; -ruda timanta pri sia vivo;
-riddare vivaavisto; -riddning savado de dronantoj;
-riddningekvarnare savŝipo; -ranta porviva rento; -ratt
preferata /plej ŝatata/ manĝaĵo
live, se ĉi liv ĉi; -ander spiritoj de vivo; -avsgrande de-
cidiga por la vivo; -bejakande positiva al la vivo;
-duglig viv/ipo, -kapabla; -dugliget vivipoveco;
-erfarnehet vivosperto; -fara ~~...~~,
aviva i ~ esti en danĝero de morto; -farlig treoseg
danĝera, mortminaca; -filosofi priviva filozofio; -form
(vet.) formo de vivo; (anim.) vivmaniero; -frim viv-
demando; -fring vivmaniero; -frindenheter porvivaĵo(j),
bezonaĵoj por la vivo; -gläde vivoĝojo; -hotande dan-
ĝera por la vivo; -kvalitet kvalito de /ies/ vivo; -kraft
forto de l'vivo, vivipoveco; -kraftig viv/oforta, -kapa-
bla; -leda vivemo, mortemo; -ledagarima vivkunulino;
-levande viva kaj vigla; -lust vivemo; -läng viv-
daŭro; -läng dumviva, ĝismorta; -län akumulita dumviva
salajro; -medel nutraĵoj, nutrovaroj, nutraj produktoj
livmedel/affär nutraĵvendejo; -industri nutroproduka
industrio
live/mod kuraĝo al vivo; -rum (pol.) vivospaco; -stäl
vivmaniero; -tekn ~~...~~; -tid viv(daŭro);
ni ~ dumvivo, ĝismorta; -n straffarbete ĝismorta pun-
laboro; -tidstraff dumviva puno; -trätt tedita de la
vivo, mortema
livstrake subkoreaĵo, ~~...~~ voŝto

de la vortaro, en nia kazo Ebbe Vilborg, pretigas por kompostado. Ĝi ampleksas pli ol mil manuskriptajn paĝojn, kiuj estas plenaj je substrekoj, mallongigoj kaj aldonajoj en la marĝeno — laboro de multjara kompilado.

La unua ŝtupo de la kompostado estas kodigo de la manuskripto. Tio okazas en kodigilo, kiu similas al granda tajpilo. Krom la ordinaraj literklavoj troviĝas sur ĝi aliaj, kies funkcio estas doni informojn al la fotounuo (pri ĝi pli poste en la artikolo), kion ĝi

ĝi estas por korekti ĝin. Sed eblas ankaŭ "vidigi" la truigitajn kodojn sur speciala tajpilo aŭ sur ekrano. Trubendlegilo konvertas la trukodojn al elektraj signaloj, kiuj funkcias elektran tajpilon (ĝi elskribas aŭtomate tion, kio estis truigita, ankaŭ la erarojn) aŭ generas literojn sur televida ekrano. Ambaŭ sistemoj ebligas korektadon; dum la unua estas malrapida kaj brua, la dua pro sia nurelektronika funkciado multe simpligas forprenon kaj aldonon de vortoj.

Tia "purigado" de la trubendo povas okazi plurajn fojojn: oni devas forigi la erarojn faritajn dum la enkodigo, aldoni la novajn vortojn, kiujn la kompilanto, neniam plene kontenta pri la ĝisnuna laboro, opinias necesaj, relokigi frazojn, kiuj ial lokiĝis erare ktp.

Sed fine la kompostajo estas tiom korekta, ke oni definitivigas ĝin kaj elkompostas.

Tio okazas en alia maŝino, la fotounuo. Ĝi estas komputoro, kiu funkciigas daŭre rotaciantan literdiskon (t e disko, sur kiu la litertipoj estas registritaj kiel fotonegativo) kaj lumfulmon. Ĉiun fojon kiam ĝusta litero preterpasas la lumfulmon, ĝi eklumas kaj la litero projekciigas

kolonoj de la presota vortaro.

Sed per la kompostado la laboro ne estas farita. Restas la enpaĝigo, numerigo de la paĝoj, aldonado de registrovortoj, eventualaj kromkorektoj — aferoj ŝajne simplaj, sed tre temporabaj. Kiam ĉio ĉi estas preta, restas la tuta laboro de presado kaj bindado, sed en tio la laboro egalas al tiu de kiu ajn alia libro.

Franko Luin

La teksto sur ekrano nun nure elektronika

Kiam la sveda televido dissendas fremdlingvan programon, oni donas tradukon (iom resuman) de la parolo per subtekstoj sube en la bildo. Neniam oni faras tradukon per anstataŭigo de la voĉoj de la aktoroj. Tio havas du kialojn: la kostoj estus tro grandaj kaj la metodo ja signifus detruon de parto de la origina prezento. La plej multaj rigardantoj en Svedio preferas, ke oni konservu la originan parolon, eĉ se ĝi estas en tute nekonata lingvo.

Krome oni ofte donas subtekstojn ankaŭ al svedlingvaj programoj por helpi al surduloj.

Ĉijare la sveda televido komencis uzi novan sistemon por tiuj subtekstoj. Hejme ĉe la televida ekrano oni verŝajne ne rimarkas grandan diferencon. La literoj aspektas preskaŭ same kiel antaŭe kaj havas la saman grizan aŭ nigran fonstrion por faciligi la legadon. Sed la nova

sistemo ege faciligas la kreadon de tekstoj.

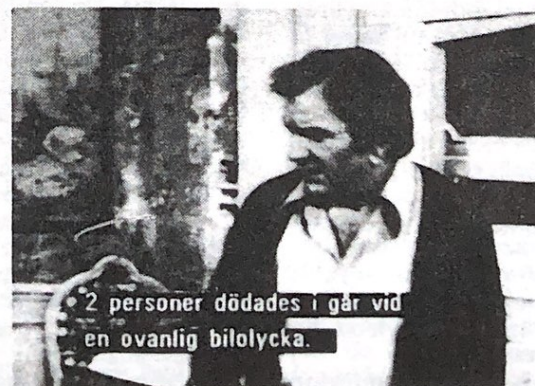
Antaŭe oni skribis ĉiun tekston per speciala skribmaŝino sur apartan papereton. La paperetojn kun la tekstoj oni poste fotis per 35-milimetra filmo. Tiun tekstfilmon oni televidigis per speciala film-televidigilo kaj aldonis ĝin al la origina programo. La movigo de la tekstfilmo estis sub kontrolo de la tradukinto, kiu sidis rigardante kaj aŭskultante la programon, kaj antaŭenigis la tekstojn per premo sur butono. Li devis zorge atenti la dialogon, ĉar se li premis tro frue, li ne povis malantaŭenigi la tekstfilmon (sed li povis nuligi la tekston ĝis la ĝusta momento).

En la nova sistemo la literoj estas kreataj tutelektronike per speciala litergeneratoro. Oni skribas la tekston per klavaro de komputoro kaj arkivigas ĝin kiel kodon de unuoj kaj nuloj registritan sur magneta disketo. Tiu

livré livreco; -klädd vestita per livreco
 liv/regemente gvardia regimento; -rem zonrimeno, talizono; -rustkammare reĝa arsenalo; -rädd timanta pri sia vivo; -räddare vivsavisto; -räddning savado de dronantoj; -räddningskryssare savŝipo; -ränta porviva rento; -rätt preferata [plej ŝatata] manĝaĵo
 livs, se 1 liv 4; -andar spiritoj de vivo; -avgörande decidiga por la vivo; -bejakande pozitiva al la vivo; -duglig viv/ipova, -kapabla; -duglighet vivipoveco; -erfarenhet vivosperto; -fara, sväva i ~ esti en danĝero de morto; -farlig treege danĝera, mortminaca; -filosofi priviva filozofio; -form (vet.) formo de vivo; (allm.) vivmaniero; -fråga vivdemando; -föring vivmaniero; -förmödenheter porviva(j), bezonaĵoj por la vivo; -glädje vivoĝojo; -hotande danĝera por la vivo; -kvalitet kvalito de [ies] vivo; -kraft forto de l'vivo, vivipoveco; -kraftig viv/oforta, -kapabla; -leda vivenuo, mortemo; -ledsagarinna vivkunulino; -levande viva kaj vigla; -lust vivemo; -lång dumviva, ĝismorta; -längd viv(o)daŭro; -lön akumulita dumviva salajro; -medel nutraĵoj, nutrovaroj, nutraj produktoj
 livsmedels/affär nutraĵvendejo; -industri nutroprodukta industrio
 livs/mod kuraĝo al vivo; -rum (pol.) vivospaco; -stil vivmaniero; -tecken vivsigno; -tid viv(daŭr)o; på ~ dumvive, ĝismorte; ~s straffarbete ĝismorta punlaboro; -tidsstraff dumviva puno; -trött tedita de la vivo, mortema
 livstycke subkorsaĵo, veŝto

sur fotopaperon. Tio okazas tre rapide. La komputoro ankaŭ indikas al la lumfulmilo, ke ĝi moviĝu tiom, kiom estis larĝa la laste projekciita litero, tiel ke la venonta projekciĝu apud ĝi. La komputoro ankaŭ elkalkulas la distancon inter la vortoj, por ke la kolonoj estu rektaj ankaŭ je la dekstra flanko. Ĝi povas ankaŭ decidi pri divido de vortoj, plej ofte akurate.

La rezulto de ĉi tiu komputorado kaj fulmado estas longa paperstrio, sur kiu troviĝas la

2 personer dödades i går vid en ovanlig bilolycka.

sistemo havas plurajn avantaĝojn:

□ Oni povas pli rapide fari la tekston.

□ Estas pli facile fari ŝanĝojn en la teksto.

□ La kvalito de la teksto fariĝas iom pli bona.

Krom la teksto oni povas registri sur la disketo ankaŭ specialan tempokodon, tiel ke la teksto aŭtomate aperas en la ĝusta loko de la programo. La televida programo ja konsistas el 25 bildoj ĉiusekunde, kaj ĉiu bildo estas indikita per sia propra tempokodo.

Ĉi tiu teksto, la programteksto, estas dissendata kiel ero de la televida bildo kaj oni vidas ĝin sur ĉiuj televidkranoj.

TELETEKSTO ESTAS IO TUTE ALIA

Oni ne intermiksi ĉi tiun sistemon kun alia teksto, la tielnomata teleteksto. Teleteksto estas sistemo, kiu aperis antaŭ kelkaj jaroj. Ĝin oni povas ricevi nur per specialaj televidiloj. La sistemo dissendas tekston en formo de serio da impulsoj, sendataj samtempe kun la televida programo (aŭ provbildo) dum la eta paŭzo inter du sinsekvaj bildoj. La impulsoj estas nevideblaj en ordinara televidilo (fakte oni kelkfoje povas vidi ilin kiel linio de blankaj punktoj tuj super la bildoj), kaj ili kontrolas tekstgeneratoron, kiu estas en ĉiu teletekstricevilo.

Oni povas elekti el kelkcento da informpaĝoj, kiuj povas aŭ esti tute sendependaj de la programo (ekzemple veterprognozo, trajnhoraroj kaj futbalrezultoj) aŭ ili povas aparteni al la programo (ekzemple esti traduko de la dialogo, elektebla en unu el pluraj lingvoj).

Nils-Erik Kristoferson

Mallongaj novaĵoj el mondo teknika

MALGRANDA FARIĜAS EĈ PLI MALGRANDA

Vi certe rimarkis, ke malpli da junuloj ĉirkaŭvagas kun grandega stereofona radiaparato, kaj pli multaj fermas sin en propran muzikan mondon per tute malgrandaj aŭskultiloj sur la oreloj. La sonbendan aparaton, kiu liveras al ili la muzikon, ili havas en la poŝo kaj ĝi estas nur malmulte pli granda ol la muzika kaseto.

Tiu malgranda aparato jam estas muzeaĵo. Nova sonbendaŭskultilo (ne eblas registri sur ĝi) jam ekzistas kaj ĝi havas la dimensiojn de la skatoleto en kiu oni aĉetas la sonbendojn; ĝi nur estas iom pli dika.

La stranga fenomeno estas, ke ĉi tiuj minimumaj aparatoj havas vere altan sonkvaliton; eĉ saltado aŭ kurado ne influas la mekanikon de la aparato.

La malgrandajn dimenziojn ebligas forigo de pluraj funkcioj, kiuj estas troveblaj en aliaj, pli grandaj aparatoj. Ne ekzistas laŭtigilo (pro tio oni devas aŭskulti per aŭskultiloj), ne eblas registri mem kaj mankas ebleco forigi kelkfoje ĝenan bazan tonon. La ĉi-lasto ne estas speciale grava, ĉar oni ne laŭtigas la sonon.

Milionoj da sonbendaparatoj miniaturaj vendiĝis dum la lasta jaro. La plia miniaturigo certe helpas al pliaj vendrekordoj.

NORVEGOJ AVANTGARDAS KUN EKRANREGULOJ

Laborado ĉe ekranterminalo estas laciga. Tio sentiĝas unuavice en la okuloj kaj la kapo. La norvega ŝtata aŭtoritato por laborsekureco publikigis regulojn, laŭ kiuj oni rajtas labori ĉe ekrano. Ili estas certe la plej severaj en Eŭropo. Laŭ ili neniu devas labori antaŭ fosfora ekrano pli ol du horojn sinsekve sen paŭzo. Krom tio oni rekomendas, ke la laboro tuttaga enhavu nur 50 procentan labortempon ĉe ekrano. La ceteran tempon oni faru ion alian.

En Norvegio oni sufiĉe strikte

sekvas la regulojn de la laborsekureca aŭtoritato, pro tio la liverantoj de komputoraj ekranoj akre protestas kontraŭ ili.

La komputora industrio uzas argumentojn pri tempoŝparado kaj efika utiligo de la maŝinaro. Malpermeso utiligi la laboristojn ĉe la ekranoj centprocente forprenas al ili unu el la ĉefaj argumentoj.

La regularo ankaŭ precizigas normojn laŭ kiuj la ekranaĵoj funkcias: ili devas esti dividitaj, tiel ke la ekrano kaj klavaro estas individue ĝustigeblaj; ĝenaj sonoj kaj varmo devas esti minimumaj; la dungitoj ĉe ekrano devas iri al regulaj kontroloj de siaj okuloj ktp.

KUNPORTU ORKESTRON EN VIA TEKO

Ankoraŭ unu artikoleto, kiu temas pri komputoroj, sed ĉifoje pri tute speciala portebla komputoreto.

Vi eventuale mem posedas poŝkalkulilon kaj eĉ tian, kiu eligas sonon, kiam vi premas butonon sur ĝi kaj malsaman sonon ĉe ĉiu cifero. Ĝi estas nenio speciala, tute ordinara poŝkalkulilo. Sed nun vi povos havigi al vi poŝkalkulilon, kiu estas tuta orkestro. Fakte ĝi estas unuavice muzikmaŝino. Ĝi havas pianoklavaron, kiu ampleksas pli ol du oktavojn. Vi povas do tuj ekmuziki sur ĝi. Vi povas memori al la aparato cent notojn kaj igi ĝin refari ilin. Kiam vi faras tion, vi povas elekti inter kvin instrumentoj, i.a. fortepiano, gitaro, violono. Vi povas al tio aldoni akompanion laŭ ritmo elektebla el inter deko (valso, bosanovo, sambo, svingo ktp). Vi povas balanci la akompanion tiel, ke ĝi estas pli aŭ malpli melodia. Vi povas eĉ altigi la tuton iun oktavon, aŭ malaltigi.

La muzikon, kiun vi tiel "kreis" vi povas aŭskulti tra la aparata laŭtparolilo, aŭ vi povas kupli la tuton al via hejma stereofona sistemo, kie vi ankaŭ povas registri ĝin sur sonbendon kaj reaŭdi kiam ajn.

Ne nur leteroj de plum-amikoj (4)

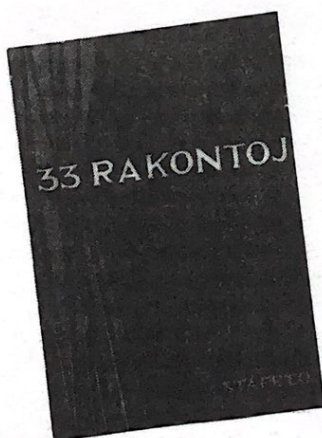
PROZO FIKCIA

Bonega enkonduko en la fikcian prozon esperantan estas la antologio *33 rakontoj* (1964), redaktita de Reto Rossetti kaj Ferenc Szilágyi. Ĝi prezentas tridek tri novelojn, de dudek naŭ aŭtoroj el dek sep landoj. La unua, ĉarma noveleto de Magnus Norden-svan, siaspece eleganta kaj koncize rakontita, datas de 1898; la lasta, amhistorio milde ironia de László Böti, kun tragika, surpriza finklimakso, datas de 1961. Ĉiuj el la tridek tri noveloj estas legindaj, facile legeblaj, kaj en stiloj diversaj, pli malpli individuaj. Troviĝas noveloj seriozaj, eĉ vere tragikaj; aliaj bonhumoraj — realisme aŭ fantazie — noveloj kun fortaj, plektitaj intrigoj; aliaj pli skizaj. Sed ĉiuj estas noveloj kun veraj temoj, strukturoj, klimaksoj, stiloj. Tiuj stiloj varias de tre trafa, kristaleca simpleco de Stellan Engholm ĝis la riĉa vortostoko kaj neatenditaj parolturnoj, sed same trafa taŭgeco, de Reto Rossetti aŭ Jean Ribillard. Tiu ĉi sola volumo plene pruvas, ke jam kreigiĝis esperanta prozo tute matura kaj sufiĉa por fikciaj artoj.

Ekzistas jam lingva ilaro por altnivelaj maturaj romanoj; sed ne estas eble aserti, ke fikcia prozo en esperanto atingis jam nivelon similan al tiu de la originala poezio. Jam abundas intereseĝaj, foje artisme bonaj, rakontoj; ĉu ekzistas romanaj majstroverkoj, estas dubinde; kaj certe esperanto ankoraŭ ne havas siajn Tolstoj, Dostojevski, Dickens, Balzac, Zola, George Eliot, Henry James.

Mi jam aludis la ekonomian flankon de la malhelpoj. Pri grandskala esperanta romano ekzistas alia malhelpo: vere granda romano, laŭ modernaj konceptoj de tiu arta ĝenro, devas kredeble enhavi ian profundan psikologian esploron de pluraj individuoj, kaj samtempe iom larĝan penetradon de iu socia medio. Devas esti eksterordinare malfacile verki gravan

romanon vere taŭgan por internacia legantaro; adekvate rilatigi sufiĉe universalan mondrigardon, pli grandan ol lokaj dogmoj, al tiu amaso de lokaj, tempaj kaj precipe personaj detaletoj, kies malfortaj fadenoj teksiĝas kompleksege en la vivtapeton. Ni pensu, kiel ofte tre laŭdata romano tradukita ŝajnas tiel fremda, ke ni legas, spertante ĝin pli kiel ekzotikan kuriozaĵon ol kiel eminentan fikcion. Por verki plene memstaran kaj vere universalan esperantan romanon oni kredeble bezon-

nus ne nur geniulon kiel Balzac aŭ Henry James, sed unu el tiuj supergeniuloj kiel Ŝekspiro, kiuj tre malofte trakometas la ĉielon de iu ajn lando.

Tamen ekzistas respektinda esperanta fikciaro. La esperanta romano debutis en 1907 per la sensacia, felietoneca romano de Henri Valienne, *Kastelo de Prelongo*, kiun sekvis en 1908 lia *Ĉu li?* Sed, same kiel pri la poezio, la budapeŝta skolo multon kontribuis al arta maturiĝo de la esperanta romano. Julio Baghy restas ĝis nun unu el la plej bonaj esperantaj romanistoj: *Viktimoj* kaj *Sur sanga tero*, tragikaj, emociplenaj romanoj bazitaj sur liaj propraj travivaĵoj kiel militkaptito en Siberio, estas almenaŭ pli ol fikcioj nur distraj. Inter aliaj meritoj, Baghy brile evoluigis

esperantajn konversaciajn stilojn, eĉ diverslandajn "akcentojn"; kaj kapablis vere krei karakterojn kaj emociojn. Iom malpli forta romano, iom sentimentalita, *Printempo en aŭtuno*, tamen ne estas sen psikologiaj meritoj kaj realismaj detaloj. Sed eble la plej interesa fikcio de Baghy estas surprize avantgarda romano *Hura!*, kiu miksas (foje kun neatendita iaspeca realismo, ĉar la vivo mem miksas la ĝenrojn ofte tre malbongustel) elementojn de filozofieca satiro, gajege ekstravaganca farsa satiro, sciencfikcio kaj fantazio, komiko pli realisma, seriozaj emocioj de simpatiaj homoj serioze pritraktitaj, romantika politika intrigo. Ĝi enhavas multajn vere potencajn paĝojn, tre riĉan inventaĵaron kaj, kvankam la siberiaj romanoj estas pli kortuŝaj kaj intensaj, *Hura!* estas eble ĝis nun la plej solide intelekta originala kaj interesa esperanta romano.

Baranyai verkis romaneton, *Maria kaj la grupo*, en kiu la medio de esperanta grupo estas la fono por serioza historio pri individuoj; Szilágyi kriminalromaneton iom neordinaran, *Tiel okazis, aŭ Mistero minora*, kaj Sándor Szathmári vere brilan satiran romanon, tre similan al la konata *Gulliver* de Jonathan Swift: *Vojaĝo al Kazohinio*, kiu akre trapikas la absurdecojn de homa senracieco, koncize kaj inventeme; kvankam tiu polurita verko havas la finfine neadekvatan negativismon de la satira ĝenro.

Raymond Schwartz debutis kiel romanisto per mallonga, sed bone verkita romano *Anni kaj Montmartre* en 1930, sed nur en 1962 aperis lia plej ambicia kaj serioza verko, relative grandskala romano, *Kiel akvo de l'rivero*, unu el la plej gravaj romanoj ĝis nun en esperanto. Ĝi pritraktas, ĝenerale realisme, travivaĵojn de familio, kies individuajn vivojn diversmaniere frapis la du mondmilitoj. Ne mankas la konata ŝvarca humuro, gajaj bildoj pri festoj kaj drinkado kaj simile, sed sube fluas malpli trilanta rivero, la voĉo de malpli ridema, eĉ iom sombra Schwartz, kiu vere komprenas la tragikon de homaj vivoj, kaj kiel la potencaĵo de kelkaj povas disbati la vivojn de multaj; kiuj avidas nur iom da senkulpa persona feliĉo.

Tre alispican miksaĵojn de personaj koncernoj kun politikaj motivoj oni trovas en la soveta romano de Vladimir Varankin, *Metropoliteno* (1933).

Kelkaj ŝatataj romanistoj malpli altgradaj, sed kies verkoj estas legindaj, inkluzivas Jan Fethke ("Jean Forge"), Stellan Engholm, H.J. Bulthuis, Heinrich Luyken. Eble aparte interesa estas tre originala verketo de Jean Ribillard, kiu uzas la sufiĉe oftan metodon satiri la homan vivon tra la buŝo de besto en *Vivo kaj opinioj de majstro M'Saud* — simpatia kaj elokventa azeno.

Pro la preskaŭ plena manko de komercaj motivoj ĉe esperanta verkado kaj eldonado ne ekzistas en esperanto la granda literaturo nur distra kaj sensacia, kiun oni trovas en multaj nacilingvaj literaturoj. Kaj ankoraŭ ne ekzistas, ekzemple, detektivromanoj aŭ streĉromanoj je arta nivelo kaj malnaivonivelo de la plej bonaj specimenoj de tiu minora arto en, ekzemple, la angla aŭ la franca. Esperantistoj tamen komencas konscii, ke oni vere bezonas ian tian relative frivolan literaturon. Multaj homoj, kiuj ne legas altnivelajn artverkojn malfacilajn, volonte legas ion pli eskapisman, kaj por esperantistoj foje pedagogiaj aŭ propagandaj motivoj anstataŭas la komercajn motivojn de aliaj. Eble la detektivromano en esperanto komencas iom evolui. La tri detektivromanoj de Johán Valano, *Ĉu vi kuiras ĉine?*, *Ĉu li bremsis sufiĉe* kaj *Ĉu li venis trakosme?* estas bonstilaj kaj sianivela iom realismaj, kreas medion (eĉ kun propra dialekto, kiu havas specialan funkcion en la intrigo) kaj havas iom da psikologio.

La esperanta novelo estas iom pli larĝe kaj bone evoluinta ol la ĝisnuna romano, verŝajne grandparte pro la menciitaj ekonomiaj motivoj. Estas eble signife, ke *Plena ilustrita vortaro* (1970) jam difinas "novelo" ("mallonga literatura verko, skizanta per karakterizaj trajtoj fakton de la vivo, econ de karaktero ks"), kun aludo al kondensado kaj al majstroj alilingvaj de la novelo, tiel ke klare temas pri eble altnivela artverko; sed ke la difino de "romano" ankoraŭ iom emfazas la pli eskapisman kaj sensacian aspekton de tiu artformo, kaj ne

mencias la plej altajn kriteriojn de la arta romano grava.

Inter fruaj esperantaj novelverkistoj ne malestimindaj troviĝas Jeanne Flourens ("Roksa-no") kaj, pli bona, Ivan Ŝirjaev. Denove elstaris la budapeŝta skolo: Julio Baghy restas unu el niaj plej eminentaj novelistoj, kaj same bone prezentas la komikon kaj tragikon de la vivo, socian proteston aŭ psikologion de amaj tenoj. Liaj kolektoj estas: *Dancu marionetoj!*, *Migranta plumo*, *Koloroj*. Ferenc Szilágyi debutis kiel novelisto per milde satiraj, ŝerce modernigitaj fabeloj en *Trans la fabeloceanon*, kiu ankoraŭ enhavas pli ambiciajn novelojn kaj tre amuzan karikaturan fantazion pri la personoj de la budapeŝta skolo. Pli kompleksaj estas kelkaj liaj noveloj en la kolektoj *La granda aventuro*, *Inter sudo kaj nordo*

kaj *Koko krias jam!* Raymond Schwartz verkis bonajn variajn novelojn, kolektitajn en *Vole ... novele*. Menciindaj estas la egiptofonaj noveloj de L.N.M. Newell en *Bakŝiŝ* kaj la satiraj noveletoj de Forge en *La verda raketo*. En la novelaro *Se grenereto ...* K.R.C. Sturmer ("Kernelm Robinson") realisme kaj kortuŝe portretas, inter aliaj temoj, la internan vivon de lernejknabo.

Ankaŭ la skota skolo valore kontribuis al la esperanta novelarto. Elstara novelisto estas John Francis, kies kolekto *Vitralo* enhavas, inter aliaj bonaj noveloj, kelkajn brilajn satirajn novelojn pri fantazia regno de Juglando, kun seka ironia humuro, bele trafaj rapidaj frapoj kaj multa inventemo; kaj eble unu

el la plej vere potencaj noveloj ĝis nun verkita en esperanto, la neforgesebla *Gerموj en rikolto*, kiu montras, tra la etaj kruelaĵoj kaj amuzoj de kelkaj knaboj, la neraciecon, kapricemon kaj sencelan kruelecon de ni homoj. Reto Rossetti, en *El la maniko*, verkas kortuŝe, skizante realisme pecetojn el la vivo aŭ ellaborigante komplikajn historion malpezan aŭ tragikan, sed ĉiam per stilo virtuoze elpensita kaj tre persona. Ankaŭ Marjorie Boulton verkis novelojn, kolektitajn en *Okuloj*.

La satiraj noveloj de Szathmári, kolektitaj en *Maŝinmondo*, ne atingis la famon de lia romano, sed meritas atenteman legadon. John Hammond Rosbach estas ĉefe novelisto kaj liaj kolektoj *Bagatelaro*, *Homoj kaj riveroj*, *La mirinda eliksiro* kaj *Disko*, kvankam ne tiel frape elstaraj, kiel tiuj de, ekzemple, Francis aŭ Baghy, estas legindaj kaj bonstilaj. Inter aliaj novelistoj menciindaj estas: Mason Stuttard, R.J. French, Julia Pióro, Ŝtefo Urban, Andreo Szabó, Bertram Potts, Ueyama Masao, Konisi Gaku. Aperis tra la esperanta gazetaro sufiĉe multaj unuopaj noveloj ne malbonaj.

Kaj la simpatia fiverkisto Louis Beaucaire daŭrigis sian profandan laboron per novelaro *El la vivo de bergvala sentaŭgulo*, gaje cinikaj kaj sprite senpietataj rakontoj pri seksaj aventuroj en esperantista medio. Kvankam liaj ekzemploj por la vivkonduco estas de tre duba valoro, lia uzado de esperanto estas brila, kun multaj lertaj aludoj kaj, inter aliaj priesperantaj ŝercoj, ĉarmaj citaĵoj el la *Fundamento de esperanto*, rilate al kuntekstoj, al kiuj Zamenhof nepre ne destinis ilin. Lingvo devas enhavi tre viglan vivon, por ke oni tiel ĝoje kaj ĝojige misuzu ĝin.

Morale pli malbonaj, laŭ mia morala sento, estas tiuj multaj verkoj en esperanto, kiuj estas mallarĝmensaj kaj unuflankaj, dogmigaj kaj malamoplenaj, propagandaj de totalismaj registaroj. Mi sentis fortan tenton klasifiki ilin sub nia nuna titolo de *prozo fikcia*; sed, kvankam ja ne temas pri prozo malfikcia, mankas ĉe ili la interesigaj artoj kaj la sentemaj perceptoj, kiujn oni atendas ĉe arta fikcio. Do ni lasu ilin en propra limbo de tiuj verkoj, kiuj estas nek artaj nek sciencaj.

(daŭrigota)

Libroj por infanoj: sed kia ilia lingvo?

Alvenis por recenzo libro el Ĉinio, kun belegaj bildoj kaj historio tute fantazia pri mirakla infano, magiistoj, drakoj, reviviĝo ktp.

Okdeko da grandaj koloraj bildoj resumas desegnitajn filmojn kun la sama titolo kiel la libro: *Nezha kirlas la maron*. Nezha estas la mirakla infano, kiu batalas kontraŭ la drakoj, pereas, sed estas revivigata kaj fine venkas ilin. Estas malfacile resumi libron, kiu en si mem estas tre drasta resumo de longa filmo.

Belegaj estas la ilustraĵoj, kaj tre malmulta teksto akompanas ilin. "Bonege!" mi pensis. "Jen io taŭga por Janko, kiu ŝategas legi librojn, tio estas rigardi ilin kun sia patrino aŭ patro, kiuj legas al li la tekston." Kelkajn librojn li jam preskaŭ parkeras. Tiun ĉi libron ne. Infano ne komprenas ĝin. Mi kredas, ke ankaŭ infano pli aĝa ol Janko malfacile farus el ĝi sian favoriton. Pri tio kredeble iom kulpas la temo mem (drakoj, superheroj, bataloj), parte la lingvaĵo de la libro. Ĝi estas korekta, sed ne tia, ke infano povas sekvi ĝin; eĉ ne esperantisto plenkreska, sed ne plene reganta esperanton. Tio igis min konkludi, ke ĝi ne estas libro, kiu direktas sin al infanoj.

Sed vi volonte havigu ĝin. La ilustraĵoj estas eminentaj kaj la malmultan tekston vi certe iom post iom komprenos.

* * *

Tiu libro igis min rigardi la lingvaĵon de aliaj infanaj libroj, kelkaj relative malnovaj. *Ĉion faru mem ni ĉiuj* estas ankaŭ ĉina libro. Ĝi aperis en 1979 kaj temas pri eta knabino kaj ŝiaj okupoj dum la mateno. La bildojn akompanas nerimitaj versoj (kvar po bildoj), kiuj priskribas la bildojn: per simplaj vortoj, tute konkretaj. Kaj la elekto de temoj (ĉiutagaj objektoj kaj agoj) kaj la prezento faras ĝin tute taŭga infana libreto.

Ankoraŭ alia ĉina libro, el 1964, similas stile al ĉi tiu, *Bela Konvolvulo*, kiu temas pri koloroj kaj bestoj kaj kelkaj kreskaĵoj en la naturo. Tute ĉarme, tute facile. Ambaŭ libroj enhavas vortojn, kiuj estas novaj je la unua legado, sed tiel devas esti, ĉar ion oni devas lerni. Sed la vortoj estas prezentitaj en lingvaĵo rekta (relative) kaj komprenebla.

Mi ankaŭ rigardis la lingvaĵon de eŭropa klasikulo, *Hans-fuŝulo* de HC Andersen (ĝi troviĝas en *La novaj vestoj de la imperiestro*). La lingvaĵo en tiu rakonto fluas kiel se ĝi estus originala en esperanto. La frazoj estas longaj, sed kompreneblaj. Mi montru per kelkaj ekzemploj, prenintaj ie ajn en la libroj, kial mi opinias iujn librojn por infanoj facilajn, aliajn ne.

El *Hans-fuŝulo*: "Nun venis tiu el la fratoj, kiu sciis la leksikonon, sed ĝin li tute forgesis pro la starado en vico, kaj la planko knaris kaj la plafono estis el spegula vitro, pro kio li vidis sin mem kapstari, kaj ĉe ĉiu fenestro

staris tri skribistoj kaj unu plejaĝulo, kiuj enskribis ĉion, kion oni diris, por ke tio tuj aperu en la gazeto por esti vendata ĉe la angulo por du moneroj."

Kaj jen ekzemplo el *Bela konvolvulo*: "La konvolvulo deziris doni al fraĵo Rano la sesan gemon — la bluan. Fraĵo Rano kvakis: 'Dankon! Vidu, kiel bele verda mia haŭto jam estas. Mi povas facile kapti insektojn en verdaj kampoj. Por mi la blua gemo ne estas bezonata.'"

Kaj el *Ĉion faru mem ni ĉiuj*: "Glate kombas mi l'hararon / kaj ornamas ĝin per floro. / Al spegulo mi ridetas. / Ĝi respondas al mi same."

Kaj jen ree al *Nezha kirlas la maron*: "Nezha atingis la Ĉielan

Palacon ja pli frue ol la Drako-reĝo kaj, sin kaŝinte en la buŝo de kupra besto, kolere riproĉis la Drako-reĝon, ke li, anstataŭ esti akuzita faris akuzon kontraŭ aliuloj. Aŭdinte tion, la Drako-reĝo ektimiĝis. Sed tuj post kiam li trovis Nezha parolanta, li rekaptis la kuraĝon kaj kalumniis, ke Nezha estis kontraŭ la ĉiela leĝo kaj ke li profanis la Ĉielan Palacon per la krimigo."

Infano kapablas sekvi la longajn frazojn de *Hans-fuŝulo*, ĉar ili estas klaraj, dum la multaj -inte kaj -ante de *Nezha* malkomprenigas ankaŭ la simplaĵojn de la libro.

Franko Luin

Memorbildoj pri semajnfino en As Vig

Ĉu vi iam partoprenis la semajnfajnajn kursojn en As Vig ĉe la dana marbordo kelkajn kilometrojn for de Horsens? Se ne, anoncu vin al la venonta aranĝo, kiu okazos en septembro; ĉar dufoje jare, printempe kaj aŭtune, Lizzie Egholm aranĝas kursojn tie. Vi certe ne pentos tion.

Mi partoprenis la kurson la 8an, 9an kaj 10an de majo kaj havas nur laŭdon. Mia nura kritiko estas, ke ĝi ne daŭris pli longan tempon, pro la vojaĝo, kiu estis, por mi, iom longa. Kun mi estis grupo de esperantistoj el Kungälv kaj Göteborg, por kiuj la kursoj estis tre taŭgaj. En la grupo estis kaj komencantoj kaj lingve pli spertaj esperantistoj. Eĉ partoprenis 3-jara knabineto, ĉar As Vig estas ideala loko ankaŭ por infanoj; do tuta familio povas kune partopreni.

Proksimume 50 personoj sekvis la kursojn, kiuj estis dividitaj en diversajn grupojn. Apud la danoj kaj svedoj troviĝis tie ankaŭ germanoj kaj unu aŭstraliano.

Lizzie Egholm sperte kaj vigle gvidis la infanan grupon. Partoprenis en ĝi deko da diversaĝaj infanoj. Ili donis pruvon pri sia lernado la sabatvesperon, kiam ili ludis mallongajn skeĉojn. La infangrupo de Århus tamen jam pli frue estis ekzercinta sian rolon kaj pro tio pli libere parolis.

Nur malmultaj estis komencantoj. Gvidanto por ili estis Georg Kustos. Lia maniero instrui diversajn gramatikerojn estis facile komprenebla kaj li bone paroligis la partoprenantojn.

Poul Jørgensen havis la taskon gvidi la konversacion inter tiuj, kiuj pli bone konis la lingvon. Li elektis frazojn el leteroj kaj la esperantotekston en la dana fervoja horaro por siaj diskutoj. La partoprenantoj devis proponi proprajn ideojn pri pli bonaj esprimoj kaj ekestis kelkfoje sufiĉe vigla argumentado por unu aŭ alia propono.

Tadeo Ilow, pola aŭstraliano,

gvidis la debaton en la lasta grupo. Ĝi temis pri la cirkonstancoj en Aŭstralio kaj por la indiĝenoj kaj por la enmigrintoj.

Dum la vesperoj estis aranĝitaj kursoj de alia speco, sed same popularaj, nome kursoj de popoldancoj. Dancinstruisto estis Christian Lauridsen el Ålborg. Li dancigis ĉiujn kaj lasis eĉ ne unu ĉemizon aŭ bluzon seka. Post du-tri dancoj ĉiuj abunde ŝvitis,

Marŝas por paco kun esperantoflago

La 8an de marto, la internacia virina tago kelkcent personoj marŝis en Kungälv de Nordmanaplaco ĝis la lernejo de Thorild. Antaŭ ili flirtis la UN-flago kaj la esperantoflago.

Plej multaj marŝantoj estis virinoj. La banderoloj kaj parolhoroj postulis pacon kaj malarmigadon en la mondo.

La esperantoklubo de Kungälv kuniris kaj kontribuis al la tuta programo per kelkaj el siaj membroj (Reine Svensson kaj Yvonne Nordin).

En la marŝo partoprenis ankaŭ la parlamentano Evert Svensson, kiun la svedaj esperantistoj renkontis jam dum la jarkongreso de SEF, kiu okazis en Kungälv. Li rakontis post la marŝado, ke li laboras en laborgrupo, kiu kon-

sed Christian estis senkompata. Ni devis daŭrigi. Kaj ni volonte obeis. Kiam ni ne plu havis fortojn por danci, ni daŭrigis la kunestadon kantante laŭ la akompano tirharmonika de Gunnar Olsson el Skövde.

Mi eble aldonu, ke ni ĉiuj laboris en la kuirejo laŭ skemo bazita je la grupoj kaj ke la tuta restado estis tre malmultekosta, kvankam ni ricevis abunde da manĝaĵo. Per tio mi peris bildon de la kursoj en As Vig al vi, sed ĝi neniam povos esti kompleta sen via persona vizito. Vi ankaŭ sciu, ke Lizzie ĉiam mendas belan veteron por siaj aranĝoj, por ke oni povu ĝui la restadon ĉe la maro. Same ŝi faris ĉifoje.

Märtha Andréasson

sistas el personoj apartenantaj al diversaj religiaj organizaĵoj kaj kun malsamaj politikaj opinioj. Ili laboras i.a. por ke almenaŭ unu dekonon de procento de la sumo, kiu estas uzata por militistaj elspezoj, estu dediĉata al porpaca laboro. Nun nur 4 milionoj iras al tiu celo.

Evert Svensson estas prezidanto de la kristana organizo de la socialdemokratoj. En sia jubilea, 50-jara, kongreso ili decidis labori por paco kaj malarmigo.

Evert Svensson havas bonan sperton pri malarmiga laboro, ankaŭ je internacia nivelo. Dum tri jaroj li okupis sin per malarmigaj demandoj en UN, kiel membro de la unua komitato. Li atentigis, ke en la UN-debatoj oni multe parolas pri la armigfrenozo de la mondo; sed poste eble la reprezentantoj de la samaj landoj iras hejmen kaj altigas la armigkoston.

Nur tre postulema publika opinio povas ŝanĝi tion. Tio estas lia opinio. Li donis plurajn ekzemplojn pri tio. La internacia esperantomovado povus fari multon kiel kreanto de opinioj, diris Evert Svensson. La internacia lingvo ja estas kreita por favori al paco kaj interkompreniĝo.

Märtha Andréasson

TABULO

RABATITA PREZO!

Havigu al vi ekspoziciafiŝojn por la aŭtuna informado pri esperanto. La afiŝserio ESPERANTO IDAG estas ankoraŭ havebla - por nuraj 50 kronoj. La "flava serio", kiu konsistas el 7 afiŝoj estas havebla por nur 20 kronoj. Mendu per pago al poŝta ĝiro 20 12-3, Esperantoförbundet.

En la fama loko Karlovy Vary loĝas Josef Slezák, kiu revas pri korespondantoj en la Nordo. Do skribu al li. Jen lia adreso: Josef Slezák, PO Box 218, CS-360 21 Karlovy Vary, Ĉeĥoslovakio.

Pri Milada Hacurová ni jam publikigis anonceton, sed la adreso estis nekompleta. Se vi deziras skribi al ŝi, preferu per bildkartoj, uzu la jenan adreson: Milada Hacurová, Štitného 9, CS-775 00 Olomouc, Ĉeĥoslovakio. Milada studas medicinon, estas 24-jara kaj povas korespondi pri tre interesaj temoj!

Alia ĉeĥino, kiu serĉas korespondantojn en Svedio estas Ludmila Pelcová, kies adreso estas Čkyně 73, Okr. Prachatice, CS-384 81. Ludmila estas 26-jara instruistino.

Dudekjara kaj ankoraŭ sen korespondamiko estas Jarmila Bílková, CS-439 23 Břevany 86, Okres Louny, Ĉeĥoslovakio. Ŝi deziras konatiĝi iom kun Svedio kaj la vivo ĉe ni. Cetere ŝi interesiĝas pri sporto kaj muziko kaj kolektas bildkartojn.

Kun svedo aŭ svedino ŝatus korespondi dr. Veselina Makaveeva, ul. Majden Kirov 1 A, BG-7012 Ruse, Bulgario. Ŝi estas 47-jara.

Ĉu iu havas kompletajn jarkolektojn de NORDA PRISMO, precipe el la unuaj jaroj, kaj povus pruntedoni aŭ vendi ilin al mi. Mankas al mi unuopaj numeroj, ne tutaj jarkolektoj. Bv. respondi al Franko Luin, Mygdalsvägen 123, 135 42 Tyresö.

Norrmän och svenskar träffas i Årjäng på gemensam kurs i september

Varje vår träffas danska och svenska esperantister på en gemensam *Sved-dana tago* — det har de gjort i årtionden. Svenska och finska esperantister träffas, i form av större gemensamma arrangemang, mera sporadiskt. Men de kommer att göra det i höst, i mitten av oktober. Lite tidigare, i slutet av september kommer en svensk-norsk träff till stånd: i **Årjäng**.

Den norsk-svenska träffen kommer att äga rum den 26 och 27 september i kursgården Kyrkerud och stugbyn Sommarvik och kommer att ha formen av en kurs, med start kl. 12.30 på lördag (med lunch) och avslutning söndag kl. 14.30.

Priset för mat, logi och själva kursen är 195 kr.

Man har tänkt sig att jobba i fyra grupper:

- litteraturkurs
- konversationskurs, medelsvår
- studiehandedarkurs
- ungdomskurs

Du kan anmäla dig redan nu; ja, helst så fort som möjligt. Det kan du göra genom att betala 195 kr till Esperantoförbundets postgiro 20 12-3, senast den 23 augusti. På talongen ska du ange, att det gäller kursen i Årjäng, vilken grupp du vill tillhöra och på vilket sätt du tänker ta dig till Årjäng (tåg/bil).

Om du åker tåg, välj följande tågförbindelse:

från Stockholm kl. 7.00. Du är framme i Årjäng, efter byte i Arvika, kl. 12.35;

från Göteborg kl. 11.00. Du är framme i Årjäng, efter byte i Mellerud, kl. 14.30.

Om du inte hinner till lunchen på lördag, får du pengar tillbaka — men meddela sånt i förväg!

Du kan åka hem på söndag kl. 15.25 mot Stockholm (och är framme 21.50) eller kl. 14.50 mot Göteborg (och är framme kl. 18.45). Kommer du från något annat håll, behöver du också veta dessa tider.

Börja hösten med en veckoslutskurs!

JESÖNE

Bokklubben stor succé

Bokklubben **Nova Libro** ser ut att bli en stor succé, säger Ulla Luin, en av dem som drog igång bokklubben. Den första boken, Johán Valanos *Ĉu li venis trakosme?* lockade tydligen många till klubben, med resultatet att den beställda upplagan tog slut och fick tilläggsbeställas. Det andra bokpaketet kommer snart att skickas till "klubbmedlemmarna"; det kommer bestå av två mindre böcker, båda lättlästa.

Till bokklubben kan man anmäla sig när som helst, så vill du vara med, skicka ett kort med ditt namn till *Esperantoförlaget, Bokklubben Nova Libro, Brunnsgatan 21, 111 38 Stockholm*. Du får nästa bokpaket till påseende i 10 dagar.

Femtio år i Falköping

Som vi nämnt i förra numret av *La Espero* har Falköpingsklubben firat 50-årsjubileum den 16 maj. Det firades med en liten festlighet på Bredablick som började kl. 15 på lördagseftermiddagen och höll på i fyra timmar.

Ett femtiotal personer hade mött upp trots eller tack vare det vackra vädret. Det var bl a kommunstyrelsens ordförande Erik Andersson, som gratulerade med blommor, det var representanter för närbelägna klubbar och för Esperantoförbundet och t o m en gäst från det avlägsna Australien.

Lennart Åberg höll högtidstallet och ett par journalister från Falköpings Tidning följde det

Esperantoförbundets ekonomi 1980

RESULTATRÄKNING 1980

Intäkter		Kostnader	
Medlemsavgifter	45 475.--	La Espero	29 554.69
Klubo Cent	3 620.--	Esperantonytt	14 241.85
Gåvor	3 299.50	Informationsfond	9 444.06
Ränta	2 538.40	EsperantoCentro	15 360.80
La Espero	9 481.89	Omkostnader	35 295.76
Esperantonytt	6 031.45	Överskott	
Informationsfond	22 544.56	Infond 13	100.50
EsperantoCentro	32 017.25	E-Centro 16	656.45
Övrigt	14 832.50	Resefond	315.--
---		Övrigt	5 871.44
	139 840.55		35 943.39
			139 840.55

BALANSRÄKNING 31 DECEMBER 1980

Tillgångar		Skulder	
Kassa	2 339.90	Esperantoförlaget	1 656.35
Postgiro	32 773.30	Div. personer	15.--
Bank	29 560.60	Resefond	1 593.52
Div. personer	500.--	Informationsfond	29 955.75
Inventarier	10 629.20	EsperantoCentro	26 656.45
Ränta	1 789.40	UEA	8 849.61
Förutbet. kostn.	8 078.--	66-a UK	908.70
Esperantonytt	2 183.--	Maskinhyra	1 750.--
Hägervägen	4 000.--	Klubo Cent 1981	1 600.--
Värdepapper	3 580.70	La Espero 1980	3 404.40
---		La Espero 1981	457.--
---		Kapital	12 695.88
---		föreg. år	20.--
---		överskott	5 871.44
	95 434.10		18 587.32
			95 434.10

hela uppmärksamt hela tiden. Dagen efter fanns en stor artikel om jubileet.

Efter den högtidliga delen fick man landgång och öl som förtäring; sedan blev det allsång, solosång och dans.

Sista numret för icke-betalande

Esperantoförbundets kassör, dvs Anita Lindblom, ber att påminna alla som ännu inte betalt avgiften för i år att göra det med detsamma. Detta gäller alla medlemmar, också de direktanslutna. Hon ber samtidigt alla kassörer att rapportera alla redan inbetalda avgifter.

Detta är annars det sista numret av *La Espero* som skickas till dem som inte betalt. För direktbetalande medlemmar finns uppgift om medlemsavgiften på tidningens andra sida. Du vill väl inte missa något nummer?

Ŝanĝoj en la du plej grandaj kluboj

La du plej grandaj kluboj esperantistaj en Svedio, tio estas tiuj de **Malmö** kaj **Stokholmo**, ambaŭ ricevis novajn estrarojn ĉijare. En Malmö Jan Strönne lasis la prezidantan postenon, kiun li havis dum la lastaj sep jaroj (pli frue li estis prezidanto de la klubo dum 17 jaroj) al Sten Svenonius, kiu estis sekretario de la klubo ĝis la ĉijara elekto. En Stokholmo la prezidantan martelon transprenis Ingemar Nordin el la manoj de Sven Alexandersson, kiu svingis ĝin dum la lastaj jaroj. Ankaŭ aliaj estraranoj estas novaj en la du kluboj.

Ranoj invadis Stokholmon

Ranoj invadis Stokholmon en marto kaj oni komencas rimarkiti tion. La ranoj pri kiuj temas estas la nova junulara grupo esperantista, kiu tute ambicie tuj eklaboris.

Ili prezentis sin dum pluraj popularaj aranĝoj en la ĉefurbo, ekzemple la granda kajtofestoj

en majo kaj la festivalo de la suda urbo. Tie ili starigis kun informbudo kaj vendotablo.

La ĉefa zorgo de la Ranetoj, kiel ili nomas sin, estas manko de mono por pagi siajn kostojn (informa materialo, papero ks).

Kelkcent kronojn ili iel perlaboris, ekzemple per vendado de bazaraĵoj.

La Ranetoj havas grandajn planojn; inter alie ili preparas novan lernolibron, kaj vortinstruan kartludon.

PERSONE

Kelkfoje oni forgesas pri sia antaŭa personeco

La alian tagon mi malplenigis tirkeston en ŝranko, kiun mi dum multaj jaroj ne malfermis. Mi kredas, ke tiu tirkesto neniam estis malplenigita de post kiam mi plenigis ĝin iam antaŭ deko da jaroj. Kaj ie inter ĉiuj neinteresaj paperoj (mi fakte miras, kial mi venis al la ideo entute ŝpari ilin) mi trovis ordinaran nigran kajeron, pri kies ekzisto mi tute forgesis.

Temis pri kajero, kiun mi uzis baldaŭ post mia esperantiĝo, antaŭ tuta amaso da jaroj. Mi rekonis la kajeron, sed ne la enhavon. Estis poeziaĵoj en esperanto, kiujn evidente mi tiam verkis.

Poezio estas io, kion mi ne toleras nuntempe. Fakte tio estas eĉ pli terura ol aŭskultado de opera kantado. Kaj jen mi trovas, ke mi antaŭ pli ol tridek jaroj verkis poeziaĵojn! Estas bonŝanco, ke mi ne ŝatas poezion, ĉar se mi estus poeziamanto, mi verŝajne ekplorus legante tiujn versojn, kiujn novbakita esperantistino produktis en sia verda (en duobla senco) junaĝo.

Anstataŭe mi sidigis kaj havis du plenajn horojn da bona rido. Troviĝis en tiu kajero la tuta flaŭro de poresperantaj kantoj: miaj propraj variaĵoj je *La lingvo por ni*, *Vivu esperanto* aŭ kiel ajn ili nomiĝas. Strange estas, ke ili iel fluas — kaj mi nuntempe eĉ ne povas skribi kristnaskajn rimojn por la donacoj al miaj du filinoj.

Mi miras, kio igis min skribi tiujn versaĵojn. Mi konas sufiĉe bone min mem: fantazion mi ja havas, sed mi prefere tenas min sur la tero kaj zorgas pri konkretaĵoj. Iu maliculo dirus, ke kun miaj dikaj kruroj mi ne kapablas fari alion ol teni min sur la tero. Povas esti. Sed kiam mi estis juna, mi evidente estis alia homo ol mi kredas min esti. Mi fakte ne komprenas, kiel mi tiel komplete forgesis pri tiu antaŭa mi.

Mi scias, ke miaj familianoj legos ĉi tiun skribaĵon kaj ke ilia unua postulo estos, ke mi montru al ili tiun kajeron. Por eviti, ke ili sukcesu persvadi min, mi forĵetis ĝin kune kun aliaj kuirejaj forĵetaĵoj kaj mi estas certa, ke mi neniam bedaŭros tion. Alian sorton ili ne meritis. Sed tiuj miaj versaĵoj havis la neatenditan efikon, ke mi komencis rigardi alies poeziaĵojn. Esperantan oni apenaŭ trovas en nia domo; nur en iuj antologioj ĝi estas trovebla. Sed tio sufiĉis por rimarki, ke oni povas elteni ankaŭ poezion. Kelkaj versoj eĉ sufiĉe plaĉis al mi. Ili tute malsimilis al miaj propraj, ĵus forĵetitaj.

Mi kredas, ke mi scias, kial mi malŝatas poezion (ĉu mi eble komencu skribi: malŝatis?): mi legis tro multe da versoj similaj al miaj, kiam mi estis nova esperantistino. Kaj ili certe daŭre abundas. Kial ne la aliaj "poetoj" faras same kiel mi: kaŝas siajn kajerojn dum kelkdek jaroj kaj nur post tiu tempo prijuĝu ilian kvaliton?

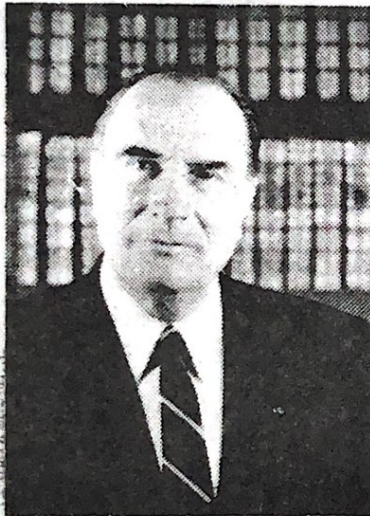
Eble mi estas tro negativa; sed se oni tiutempe estus montrintaj al mi bonajn verkojn, mi hodiaŭ rezonus aliel. Jes, ŝi pravas, Marjorie Boulton, en sia artikolserio pri la esperanta literaturo: nur per montrado de la bonaj verkoj oni povas igi iun profunde interesita. La balaĵoj (kiel tiuj miaj) donas eraran bildon pri esperanto.

Eta Mi

Mitterrand lovar stödja esperantoförslag

Frankrike har fått en ny president, F. Mitterrand. Före valet skrev han följande till franska esperantister, som ville höra hans åsikt om esperanto:

"Mina parlamentariska vänner har i den föregående sessionen av nationalförsamlingen lagt ett lagförslag som syftade till att få det internationella språket esperanto med i utbildningen på högstadiet och i gymnasieskolan, som frivilligt ämne. Om fransmännen ger mig sitt stöd, kommer jag att be regeringen att lägga fram lagförslaget till parlamentet."

Så nu går man i Frankrike och hoppas på att han håller sitt löfte.

Samtidigt meddelas det från samma land att Francis Palmero, medlem av den franska senaten, lämnat till senaten ett lagförslag, som skulle, i likhet med lagförslaget i nationalförsamlingen, göra undervisning i esperanto möjlig i franska skolor. Enligt Palmeros förslag skulle esperanto inta status som frivilligt ämne; det skulle få förekomma på en skola så fort en grupp av elever, lärare eller föräldrar begärde det. Utbildningen av esperantolärare skulle ske vid universiteten.

Ett frimärke från Brasilien

Brasiliens poststyrelse kommer att ge ut ett minnesfrimärke i samband med det internationella esperantokongressen som äger rum i Brasilia under juli i år. Flera gånger tidigare har Brasilien på detta sätt uppmärksammat det internationella språket.

Lärobok i kemiska översättas

Under trycket av, framför allt, den nya esperantorörelsen i Iran, som kräver ett avsevärt utökad utbud av tekniskvetenskaplig litteratur på esperanto, har USAs esperantoförbund (ELNA) uppdragit åt några av sina medlemmar att översätta en nytgiven grundbok i allmän, organisk och biologisk kemi. Man räknar med att boken kommer att finnas på esperanto år 1983.

Allt aktivare i Havanna

Radio Havana på Kuba har börjat sända en esperantokurs varje söndag. Samma dag publiceras denna kurs i en av huvudstadens tidningar. Den starkt ökande esperantoverksamheten återfinns man också på riksplanet: Kubas Esperantoförbund, ganska nystartat, kommer att ha sin första kongress i augusti i år.

ESPERANTONYTT
REDIGERAS AV STEN ÖFORS
OCH FRANKO LUIN

De tio största: idag och år 2000

Redaktionen för UEA-publikationen *UN kaj ni* (FN och vi) har gjort en sammanställning över de tio största språken i världen idag och, med hjälp av befintliga födelsetalsprognoser, en projicering till år 2000.

ÅR 1978

01	kinesiska	863
02	engelska	350
03	ryska	262
04	hindi	255
05	spanska	234
06	indonesiska	145
07	arabiska	126
08	portugisiska	125
09	bengaliska	123
10	japanska	115

ÅR 2000

01	kinesiska	1300
02	spanska	420
03	engelska	400
04	hindi	370
05	ryska	320
06	portugisiska	260
07	indonesiska	230
08	arabiska	200
09	bengaliska	185
10	japanska	128

Siffrorna är i miljoner talande. Om man räknar ihop språken hindi och urdu, som liknar varandra men har olika skrivsystem, blir hindi-urdus ställning år 1978 det tredje största språket med 330 milj. och år 2000 det näst största språket med 465 miljoner talande.

År 2000 intar engelskan inte längre ställningen som tvåa, p g a de spansktalandes snabba tillväxt.

Indonesiska är det officiella språket i Indonesien, kallat "bahasa indonesia", känt under namnet "det malajiska språket"; det särskiljs här från Malaysias malajiska språk, "bahasa malaysia". Även om vi räknar ihop dem båda, ändras inte ordningsföljden.